

Jarduerak

2. Unitatea: Afrika, Gizateriaren sehaska

1. Jarduera:

Izenburua: Gure jatorri afrikarra

Kategoria: SUSTRAIRA

Aurkezpena:

- Jarduera honen eta 2. unitateko testuaren bidez, gizateriaren lehen zibilizazioen jatorria ezagutu nahi da, Afrikan sortutakoak baitira, baita ikasleek gure planetan bizi diren errealitate desberdinak elkarrekin lotuta daudela uler dezaten sustatu ere.

Helburu didaktikoak:

1. Gizateriaren jatorri afrikarrak gogoratu.
2. *Homo Sapiensak*, gero beste kontinente batzuetara zabaldu aurretik, aurrera egin zuen Afrikako eskualde nagusiak ezagutu.
3. Antzinako historiaren ikuspegi ez eurozentrikoa eman, Antzinako Egiptoren aurreko zibilizazio afrikar handiak ezagutzuz.
4. Antzinako Egiptoko kulturak eta historiak Grezia Klasikoari eta, horrekin batera, mendebaldeko kulturari egindako ekarpenak ezagutu.
5. Ezagutza horiek zabaltzen lagundu duten historialari afrikarrak ezagutu: Cheikh Anta Diop.

Oinarrizko gaitasun transbertsalak:

1. Ikasten eta pentsatzen ikasteko gaitasuna.
2. Hitzezko zein hitzik gabeko komunikaziorako eta komunikazio digitalerako gaitasuna.
3. Elkarbizitzarako gaitasuna.

Oinarrizko Ikasgai eta Gaitasun diziplinarrak:

1. Geografia eta Historia (Gaitasun sozial eta zibikoa).
2. Hezkuntza plastikoa, bisuala eta ikus-entzunezkoa (Gaitasun artistikoa).
3. Balio etikoak (Gaitasun sozial eta zibikoa).

Jarduerarekin transmititu nahi diren funtsezko mezuak:

- Afrika da gizateriaren jatorria, eta han sortu ziren lehen zibilizazio handiak.
- Egiptoko zibilizazioaren belztasuna.
- Historialari afrikarrak: Cheikh Anta Diop.
- Historian zehar, kultura guztiak elkarri lotu zaizkio eta elkarren eragina izan dute.

Ikasgelan kontuan hartu beharreko funtsezko alderdiak - "abisua":

- Kulturak elkarrekin lotuta daude.
- Historia ez da sekuentzia lineala.

Garapena:

Gela 5 taldetan banatuko da. Talde bakoitzak proposatutako 5 gaietako bat aukeratuko du, eta, taldean, auke-

ratutako gaia ikertu, prestatu eta gainerako taldeei azalduko die. Talde bakoitzak horma-irudi bat egingo du, ahozko azalpenaren oinarri gisa erabiltzeko. Bost dira proposatutako gaiak:

1. Gizateriaren jatorria. Olduwaiko arroila Tanzanian.
2. Zerk bultzatu zituen lehen *Homo Sapiensak* Afrikatik irten eta planetako beste eskualde batzuetara hedatzera? Zer bide jarraitu zituzten lehen gizakiek Afrikatik irteteen?
3. Gizateriaren lehen zibilizazioak Afrikan sortu ziren: Kerma.
4. Antzinako Egiptoren jatorri afrikarra.
5. Nor izan zen Cheikh Anta Diop?

Aurreikusitako iraupena:

- **Jardueraren aurkezpena eta 5 taldeen antolaketa:** ordu erdi.
- **Horma-irudia ikertzeko eta prestatzeko lana:** 2 ordu (etxean egin beharreko lana).
- **Taldeen ahozko azalpena:** ordubete.

Ikertu beharreko gai bakoitzerako laguntza-materiala:

- **Gizateriaren jatorria. Olduwalko arroila Tanzanian.** Liburua: "La especie elegida" Juan Luis Arsuaga e Ignacio Martínez. <https://www.despertaferro-ediciones.com/2020/viviendo-entre-grandes-mamiferos-homo-erectus-olduvai/>

- **Zerk bultzatu zituen lehen homo sapiensak Afrikatik irten eta planetako beste eskualde batzuetara hedatzera? Zer bide jarraitu zituzten lehen gizakiek Afrikatik irteteen?** <https://www.elmundo.es/papel/historias/2018/12/31/5c28f16bfc6c-8399188b45b6.html>
- **Gizateriaren lehen zibilizazioak Afrikan sortu ziren: Kerma.** <https://thinkafrica.net/the-kingdom-of-kerma-2500-1500-bc/>
- **Antzinako Egiptoren jatorri afrikarra.** <https://historiadeafrica.com/el-origen-africano-de-las-civilizaciones-del-antiguo-egipto-y-del-occidente/>
- **Nor izan zen Cheikh Anta Diop?** https://elpais.com/el-pais/2018/12/27/africa_no_es_un_pais/1545945602_203712.html

Jarduera ixteko:

Ariketan gertatutakoari buruzko gogoeta kolektiborako espazio bat irekiko da. Hona hemen hausnarketa eta eztabaida sortzen lagundu dezaketen zenbait galdera:

- Zer egin zaizue deigarrien?
- Zer ikasi dugu?
- Zertaz ohartu gara?
- Nola sentitu gara?

2. Jarduera:

Izenburua: Kush/Kerma:
Faraoi beltzen erresuma
galdua

Kategoria: EREIN

Aurkezpena:

Jarduera honekin Kerma hiri zaharra bidaiatuko dugu, antzinako zibilizazio ezagun eta aberatsenetako baten hiriburura. Antzinako munduko beste zibilizazio handi batzuk baino lehenagokoa da zibilizazio hori, Antzinako Egiptokoa eta Mesopotamiakoa baino lehenagokoa adibidez, horiek, askoz ere ezagunagoak direnez, eklipsatu egin badute ere.

Kermako aztarna arkeologikoen bidez, Afrikakoaren eta Antzinako Egiptokoaren aurreko lehendabiziko hiri-kulturaren sekretuak ezagutuko ditugu; zibilizazio afrikar beltz independentea: Kush inperioa eta ia mende batez Egipton gobernatu zuten faraoi beltz mitikoak.

Helburu didaktikoak:

1. Gizateriaren jatorri afrikarrak gogoratu.
2. Antzinako historiaren ikuspegi ez eurozentrikoa eman, Antzinako Egiptoren aurreko zibilizazio afrikar handiak ezagutzuz.

3. Lortutako informazioa (ahozkoa, idatzia edo artistikoa) komunikatzeko jarraibideak, laburpen, sintesi, konparazio-koadro, kontzeptu-mapa, txosten, ikerketa-lan eta abarren bidez.
4. Gertaera historikoak, kulturak eta zibilizazioak denboran eta espazioan kokatzeko jarraibideak.

Oinarrizko gaitasun transbertsalak:

1. Hitzezko zein hitzik gabeko komunikaziorako eta komunikazio digitalerako gaitasuna.
2. Ikasten eta pentsatzen ikasteko gaitasuna.
3. Elkarbizitzarako gaitasuna.
4. Ekimenerako eta espiritu ekintzailerako gaitasuna.
5. Izaten ikasteko gaitasuna.

Oinarrizko Ikasgai eta Gaitasun diziplinarrak:

1. Geografia eta Historia (Gaitasun sozial eta zibikoa).
2. Hezkuntza plastikoa, bisuala eta ikus-entzunezkoa (Gaitasun artistikoa).
3. Teknologia eta Informatika (Gaitasun teknologikoa).

Jarduerarekin transmititu nahi diren funtsezko mezuak:

- Afrika da gizateriaren jatorria, eta han sortu ziren lehen zibilizazio handiak.
- Zibilizazioen arteko harremanak, historian zehar, erakutsi digutena-ekin alderatuta, askoz interaktiboagoak eta pluralagoak izan dira.

- Afrikaren historia Europako potentzia kolonizatzaile eta inbaditzaileen interpretazioen bidez kontatu izan da beti.

Ikasgelan kontuan hartu beharreko funtsezko alderdiak - "abisua":

- Gure planetan bizi diren errealitate desberdinak elkarrekin konektatuta daudela ulertzea sustatuko dugu ikasleen artean.
- Historia ez da sekuentzia lineala.

Garapena:

Arkeologo-talde bat gara, eta Niloko haranera bidaiatu dugu, Sudanen. Niloko Hirugarren Kataratik 15 km inguru hegoaldera gaude. Ibilbide osoan erreferentzia gisa erabiliko dugu katarata hori, eta oso antzinakoa den zibilizazio baten hiriburura garamatza: Kerma sudandar hiri modernoa, munduko piramide-kontzentrazio handiena duena.

Ez, ez gaude Egipton. Hemengo piramideak egiptoar estilokoak direnez, antzinako zibilizazio ezagunenetako eta aztertuenetako bat, lehenengo azterketetan egiptoarren lana zirela onartu zen. Hala ere, piramide horiek Antzinako Egiptoren aurreko erresuma batekoak dira, garai hartan merkataritzaren eta berrikuntzaren epizentroa izandakoa.

Kush erresumari buruz ari gara; antzinako superpotentzia bat izan zen, oso antolamendu sofistikatua zuena, Nilo bailara menderatzen zuena eta Egiptoko zibilizazioarekin lehian zebilena.

Eta zergatik gaude hemen? Hilobi misteriotsu bat ikertuko dugulako, Kush erresuma galdu bikain horren sekretuak argitu litzakeena. Mundu osoko arkeologoekin batera, istorio berezi honen misterioa argitzen duten zatiak berregingo ditugu.

Gure arkeologia-lanean lortutako aurkikuntza guztiekin, gure historia-liburuak berregin nahi ditugu, haien aztergaien artean zibilizazio afrikar beltz independente garrantzitsu, eta orain arte ezezagun, hori sar dezaten.

Aztarnategi hau faktore erabakigarria izango da antzinako munduaren gure ulermenerako.

Ezin gara atzeratu... klima-aldaketak, industriak eta gerrak hondar baliotsu horiek suntsitzeko mehatxua egiten dute.

Denboraren kontrako lasterketa da, faraoi beltz mitikoei beren tokia emateko. Nilo ibaiaren haranean kokatua dago istorio hau, lurra emankorra eta klimatologia euritsuagoa zen garaian...

1. ZEREGINA: Ikasleak egoeran barneratzeko, irakasleek agertokiaren berri emango dute, hau da, proiektua garatuko den testuinguruarena. Partekatzen ditugun bideoetako batekin egin daiteke.

Ondoren, berehala, Kush erresuma zaharrari buruzko ikerketa bat egin, eta aurkikuntza guztiak partekatu beharko dituzte.

Ondoren, landu beharko dituzten produktuak azalduko ditugu. Hiru aukera ditugu:

- **Lehena:** National Geographicen estiloko historiari buruzko aldizkari bat diseinatu eta maketatu, papelean edo digitalean, non artikulua, elkarrizketa eta abar bakoitzak ikertuko dituzten alderdietako bati egiten dion erreferentzia. Egileek sinatu behar dituzte artikulua. Aldizkariaren diseinua, goiburua, azala, tipografia eta abar ere talde bakoitzaren erantzukizuna izango dira.
- **Bigarrena:** “bideo dokumentala” egin.
- **Hirugarrena:** “erakusketa arkeologikoa” egin aurkikuntza nabarmenekin (piramideak, eskulturak, idazketa eta abar), historiaren etapak biltzen dituen *ardatz kronologikoa* barne, Kerma erresumaren testuinguru geografikoaren mapa horma-irudi batean eta abar.

Ondoren, lau pabost ikasleko taldeak osatuko dira. Taldeak irakasleek egokitzen dituzten irizpideen arabera osatu ahal izango dira, eta ikasleei horien osaketa erabakitzen uztea ere badago.

Etapak planifikazioarekin amaitzen da: batetik, egin beharreko lanak, eta, bestetik, irakasleek jarraipena egiteko erabili behar dituzten dokumentuak edo tarteko produktuak aurkezteko mugari edo uneak.

2. ZEREGINA: Ikerketa-fasearekin hasitako, irakasleek jakin behar dute zer jakin behar duten, eta planifikatu nola ikertu.

Hemen, Kermako zibilizazioari buruz ikertu beharreko gaien aurkibide bat partekatzen dugu:

1. Kokapen geografikoa: testuinguru geografikoaren garrantzia (Nilo).
2. Eboluzio historikoa eta kronologikoa.
3. Kultura: hizkuntza, idazketa eta abar.
4. Ezaugarri orokorrak eta antolaketa politiko eta soziala.
5. Arte-adierazpenak:
  - Hileta- eta erlijio-arkitektura: piramideak eta tenpluak.
  - Pintura.
  - Eskultura.
6. Erlijioa:
  - Jainko-jainkosak.
  - Apaizak.
  - Heriotzaren ondorengo bizitza.

Landu edo bildutako dokumentuak (grabazioak, testuak eta abar) modu antolatuan parteka ditzakete. Ikerketa osoan, ikasleek taldean lan egin, komunikatu eta lagundu beharko dute. Ingurunea, komunitatea, artxi-boak, familiak eta abarrek informazio-iturri bizia eskaintzen dute.

3. ZEREGINA: Hirugarren etapa honetan, irakasleek ikasitako guztia aplikatu behar dute azken produktua egiteko. Horretarako, arestian aipatutako hiru aukeretako bat hautatuko da.

Produktua daukagunean, kanpoko entzuleria baten aurrean aurkeztuko zaie ikastetxeko ikasle eta irakasleei, familiei eta abarri. Horrek prozesuari benetako zentzua emango dio, eta irakasleek zereginarekin eta emaitzaren kalitatearekin duten konpromisoa handituko du.

Ekitaldi berezi bat prestatu eta zabaltzea daiteke. Ikastetxearen web-orrian, erakundearen webgunean edo

sare seguru batean ere grabatu eta zabaldu daiteke.

Aurreikusitako iraupena:

- **Jardueraren aurkezpena eta 5 taldeen antolaketa:** ordu erdi.
- **Horma-irudia ikertzeko eta presatzeko lana:** 2 ordu (etxean egin beharreko lana).
- **Taldeen ahozko azalpena:** ordu-bete.

Ikertu beharreko gai bakoitzerako laguntza-materiala:

- Egipto Beltzaren hipotesia: https://es.wikipedia.org/wiki/Hip%C3%B3tesis_del_Egipto_Negro
- Cheikh Anta Diop, iraultza Afrikaren historian: https://elpais.com/elpais/2018/12/27/africa_no_es_un_pais/1545945602_203712.html
- Antzinako Egiptoarrak Beltzak Zirela Frogatzen duten 10 argudio Egipto Beltzaren Hipotesia: <https://historiadeafrica.com/10-argumentos-que-demuestran-que-los-antiguos-egipcios-eran-negros/>
— <http://mundonegro.es/los-faraones-negros/>
- Kerma erresuma: <https://historiadeafrica.com/el-reino-de-kerma/>
— <https://es.wikipedia.org/wiki/Kerma>
- Kush erresuma: Egiptoren aldameneko ezezagunak <https://descubrirlahistoria.es/2021/11/el-reino-de-kush-los-desconocidos-veci->

[nos-de-egipto/](#)

- Kush erresuma boteretsuko Faraoi Beltz ahaztuak <https://www.panoramahenares.com/2020/08/historia-los-olvidados-faraones-negros.html>
- Nubia, Afrikako erresuma zaharren sehaska: <https://historiadeafrica.com/nubia-el-cuna-de-los-reinos-mas-antiguos-de-africa/>

BIDEOAK:

- Faraoi beltzen erresuma galdua: <https://www.youtube.com/watch?v=mtfHlsvxvUO>
- Kerma eta Kush antzinako erresumen historia https://youtu.be/VUXX_wSQFg
- Zer gertatu zitzaion Kush erresumagaldiari?: *Ingeleseko bideoa gaztelaniazko azpidatziekin https://www.youtube.com/watch?v=yLS_Uff2oMM
— https://www.ted.com/talks/geoff_emberling_what_happened_to_the_lost_kingdom_of_kush/transcript?language=es

Jarduera ixteko:

Ariketan gertatutakoari buruzko gogoeta kolektiborako espazio bat irekiko da. Hona hemen hausnarketa eta eztabaida sortzen lagundu dezaketen zenbait galdera:

- Zer egin zaizue deigarrien?
- Zer ikasi dugu?
- Zertaz ohartu gara?
- Nola sentitu gara?

3. Jarduera:

Izenburua: Antzinako Greziaren sustrai afrikarrak

Kategoria: ZABALDU
BEGIRADA

Aurkezpena:

Unitate honen aurreko jardueri esker, Antzinako Egiptoko jatorri beltza-afrikarra ezagutu ahal izan dugu. Eta jarduera honekin ezagutuko dugu Egiptok Grezia klasikoaren eraketan izan zuen zeregina. Egipto Faraonikoaren historiak, kulturak eta lurrak aztarna sakona utzi zuten kultura grekoerromatarraren pentsamoldean eta irudimenean. Aztarna hori bizirik dago, nolabait, Kultura Klasikoak Mendebaldeko mundu garaikidean duen herentziaren bidez, eta hori ezin da ulertu Greziaren eta Erromaren, alde batetik, eta, bestetik, Faraoen herrialdearen artean izandako kontaktuetatik eta harremanetatik abiatuta baino.

XIX. eta XX. mendeetara arte, Europako ikerketek Greziari buruz emandako ikuspegi nagusiak pentsarazi zigun Greziak kultura guztiz originala sortu zuela, Egiptoko edo Ekialdeko zibilizazioekin inolako zorrik ez zuena. Ikuspegi eurozentriko horrek, ezbairik gabe, gutxietsi egiten zituen Antzina-

teko beste zibilizazio batzuen ekarpenak. Hala ere, planteamendu horren aurka matxinatuz, azken hamarkadetan Egiptok (eta, horrenbestez, Afrikak) antzinako Greziaren eraketan izandako eragin posible bat frogatzen saiatzen diren interpretazio-lerro berriak sortu dira.

Eztabaida ugari eta adostasunera iristeko zailtasunak dauden arren, greziar zibilizazioari tradizioz ukatutako jatorri afrikarra esleitzeak horri buruz zer pentsatu ugari eman diezaguke, eta mundu akademikoan eta gizartean oraindik bizirik dauden ideia eta pentsamendu arrazista asko gainditzen lagundu.

Helburu didaktikoak:

1. Gizateriaren jatorri afrikarrak gogoratu.
2. Antzinako historiaren ikuspegi ez eurozentrikoa eman, Antzinako Egiptoren aurreko zibilizazio afrikar handiak ezagutzuz.
3. Antzinako Egiptoko kulturak eta historiak Grezia Klasikoari eta, horrekin batera, mendebaldeko kulturari egindako ekarpenak ezagutu.

Oinarrizko gaitasun transbertsalak:

1. Hitzezko zein hitzik gabeko komunikaziorako eta komunikazio digitalerako gaitasuna.
2. Ikasten eta pentsatzen ikasteko gaitasuna.
3. Elkarbizitzarako gaitasuna.
4. Ekimenerako eta espiritu ekintzailerako gaitasuna.
5. Izaten ikasteko gaitasuna.

Oinarrizko Ikasgai eta Gaitasun diziplinarrak:

1. **Geografia eta Historia** (Gaitasun sozial eta zibikoa).
2. **Kultura klasikoa** (Gaitasun sozial eta zibikoa).
3. **Filosofia** (Gaitasun sozial eta zibikoa).

Jarduerarekin transmititu nahi diren funtsezko mezuak:

- Afrikaren historia Europako potentzia kolonizatzaile eta inbaditzaileen interpretazioen bidez kontatu izan da beti.
- Duela ez asko, Antzinako Egiptori buruzko aditu batzuek Antzinako Egiptoren jatorri afrikarra eta haren belztasuna erakutsi dute.
- Zibilizazioen arteko harremanak, historian zehar, erakutsi digutena-ekin alderatuta, askoz interaktiboagoak eta pluralagoak izan dira.
- Antzinako Egiptoko kulturak Grezia Klasikoan eta, horrekin batera, gure mendebaldeko kulturen izandako eraginak.

Ikasgelan kontuan hartu beharreko funtsezko alderdiak - "abisua":

- Arreta eman ikaskuntza berriek ikasleengan sor ditzaketan erresistentziei eta zalantzei.

Garapena:

Jarduera honetan, teoria bat berresten duten frogak aurkitu beharko dituzue, zibilizazio greziarrak zantzu guztien arabera sustriak Antzinako Egipton

dituen tradizio kultural aberatsa here-datatu zuela dioena.

1. ZEREGINA: Hasteko, irakasleak jardueraren helburuak, garapena eta egin beharreko lanak aurkeztuko dizkie ikasleei.

Ondoren, lau zabaldu ikasleko taldeak osatuko dira. Taldeak irakasleek egokitzen jotzen dituzten irizpideen arabera osatu ahal izango dira, eta ikasleei horien osaketa erabakitzen uztea ere badago.

2. ZEREGINA: Taldeak osatutakoan, elkarlanean, Antzinako Egiptoko kultura klasikoan sartu ziren elementuak ikertu, prestatu eta erakutsi beharko dizkiete gainerako ikasleei: zientzia, medikuntza, arkitektura, erlijioa/mitologia, astronomia eta matematika.

3. ZEREGINA: Ahozko azalpenaren oinarri gisa erabiltzeko, talde bakoitzak horma-irudi bat egingo du.

Aurreikusitako iraupena:

- **1. zeregina:** ordubete (saio 1).
- **2. zeregina:** ordubete (saio 1).
- **3. zeregina:** 2 ordu (2 saio). Beharrezkoa izanez gero, taldeek eskola-orduetatik kanpo lan egin dezakete eta 3. zeregina entregatzeko astebete eman dakieke.

OHARRA: *Ezarrirako denbora gutxi gorabeherakoa da. Lanetan ari diren ikasleen ikaste-erritmoen, mailagatasun instituzionalaren, irakaskuntza-denboren eta abarren arabera egokitzea gomendatzen da.

Ikertu beharreko gai bakoitzerako laguntza-materiala:

- Atenea Beltza: <http://unlibroaldia.blogspot.com/2009/11/martin-bernal-atenea-negra-las-raices.html>
- «Atenea Beltza» eta Greziaren ekialdeko eragina (Historia Aurkitu): <https://descubrirlahistoria.es/2015/02/atenea-negra-y-el-influjo-oriental-de-grecia/>
- Egipto eta Greziaren sustraiak: https://historia.nationalgeographic.com.es/a/egipto-y-raices-grecia_8854
- Zibilizazioaren sehaska: https://es.wikipedia.org/wiki/Cuna_de_la_civilizaci%C3%B3n
- Egipto eta ispilatze egiptoarra

mundu klasikoan: <http://antiqua.gipuzkoakultura.net/egipto-y-el-espejismo-egipcio-en-el-mundo-clasico.php>

- Mesopotamiatik greziarrena: <https://www.revistadelibros.com/la-relacion-entre-el-mundo-helenico-y-el-oriental/>

Jarduera ixteko:

Ariketan gertatutakoari buruzko gogoeta kolektiborako espazio bat irekiko da. Hona hemen hausnarketa eta eztabaida sortzen lagundu dezaketen zenbait galdera:

- Zer egin zaizue deigarrien?
- Zer ikasi dugu?
- Zertaz ohartu gara?
- Nola sentitu gara?

